

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології

Актуальні питання культурології

**АЛЬМАНАХ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА»
КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ
КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»
ТОМ I
15-16 листопада 2007 року**

Засновано у 2003 році

Рівне - 2008

ББК 71.0
А 43
УДК 008:168.522

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна” кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції **“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”**: У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008. – Т.1. – 204 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. - кандидат педагогічних наук, професор, зав. кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)

Редакційна колегія:

Афанасьєв Ю.Л. - доктор філософських наук, професор ДАКККіМ (Київ)
Баканурський А.Г. - доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного політехнічного університету
Воробйов А.М. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Граб О.В. - кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ
Дем'янчук О.Н. - доктор педагогічних наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Жилиук С.І. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Коваль Г.П. - доктор педагогічних наук, професор РДГУ
Крالیук П.М. - доктор філософських наук, професор НУ “Острозька академія”
Круль П.Ф. - доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка
Кушнарєнко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор ХДАК
Поніманська Т.І. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Постоловський Р.М. - кандидат історичних наук, професор РДГУ
Стоколос Н.Г. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Троян С.С. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Швецова-Водка Г.М. - доктор історичних наук, професор РДГУ

Рецензенти:

Арцишевський Р.А. - доктор філософських наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Брилін Б.А. - доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського

Науковий редактор – **проф. Виткалов В.Г.**
Упорядники випуску – **проф. Виткалов В.Г., доц. Граб О.В.**

ISBN 978-966-8424-77-9

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 26.10.2007 р.)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

Важливо зазначити, що ці проблеми трапляються у дітей-сиріт, які виховуються в умовах традиційних форм системи державної опіки, на відміну від дітей, що ростуть у сім'ях.

Формами устрою та утримання дитини, позбавленої батьківського опікування, в Україні були усиновлення (удочеріння) й опіка (опікування). В останнє десятиліття розвиваються нові соціальні інститути виховання, такі, як приймальна сім'я і дитячий будинок сімейного типу.

За даними Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту за станом на 01.11.2005 р. приймальних сімей було 131, а ДБСТ – 127 [4; 44].

Метою створення цих інноваційних форм державної опіки є забезпечення належних умов для виховання в сімейному середовищі дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Аналізуючи наукові роботи з проблем сімейного виховання, можна виділити деякі його переваги над вихованням в інтернаті:

- безумовна батьківська любов до дитини;
- духовна близькість членів сім'ї;
- позитивне сімейне спілкування;
- відчуття безпеки, затишку членів сім'ї;
- формування активної життєвої позиції дітей через приклад батьків;
- можливість адекватної полорольової ідентифікації дітей;
- соціалізація дітей відбувається в морально здоровому сімейному середовищі, яке сприяє інтеграції їх у суспільство.

Приймальна сім'я вирішує питання корекції поведінки, подолання наслідків психічних травм, підтримки здоров'я, подолання психічної затримки розвитку дитини тощо. Як правило, більшість дітей-сиріт у приймальних сім'ях – це діти з інтернатних установ.

Слід зазначити, що особливості розвитку і поведінки дітей формуються під впливом життєвих обставин. Аналізуючи досвід функціонування приймальних сімей і ДБСТ, можна зробити висновок, що чим раніше дитина потрапила в нормальне сімейне оточення, тим процес соціалізації буде успішніший. Становлення особи проходитиме в нормальних сімейних умовах, тому що кожна дитина вимагає індивідуального підходу, розуміння, любові, толерантного ставлення з боку дорослих.

Таким чином, можна зробити висновок, досліджувана нами соціальна група у період переходу до стандартів та норм „дорослого” і самостійного життя є досить вразливою і потребує особливої уваги з боку соціальних служб. Існуюча система державної опіки і підтримки дітей-сиріт уже принципами свого устрою обумовлює виникнення певних психологічних особливостей у цих дітей, часто негативного характеру. Система інтернатних установ потребує реформування і трансформації. Альтернативними ж формами державної опіки є приймальні сім'ї і дитячі будинки сімейного типу. Ці інноваційні форми опіки виконують соціальне замовлення держави по адаптації і інтеграції дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського опікування.

Джерельні приписи

1. *Соціальне сирітство в Україні*: експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримування та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування. – К., 1998.
2. *Сиротство как социальная проблема*. – Минск, 1999.
3. *Прихожан А.М., Толстых Н.Н.* Дети без семьи. – М., 1990.
4. *Сирітство як соціокультурний феномен*. – К., 2000.
5. *Лишенные родительского попечительства*. – М., 1991.
6. *Методичні рекомендації* щодо сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. – К., 2005.
7. *Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні*. – К., 2003.

УДК 2:[130.122+316.3]

Парфенюк В.І. - викладач РДГУ;
Грицак Т.І. - декан РФ ДАКККіМ

Релігія як феномен духовного та суспільного життя

Упродовж багатьох століть релігія передавалася від покоління до покоління як елемент традиції. Атеїстична пропаганда радянської влади перервала тяглість релігійної традиції в Україні, унаслідок чого

вона (традиція) втратила свій авторитет.

Сьогодні широкий доступ до інформації про різні релігії дає змогу людині порівнювати і вибирати те, що найбільше відповідає її духовним запитам. Незважаючи на значну кількість різних віровизнань, християнство залишається домінуючою релігією в Україні. Наукові дослідження свідчать, що основні ідеї християнського гуманізму, глибока християнська духовність здатні допомогти людині бути і залишатися Людиною, гуманізувати її.

Досвід багатьох країн світу переконливо свідчить, що запорукою процвітання будь-якої нації є її здорова духовна сфера. Адже саме висока духовність, домінуюча роль у якій належить релігії, формує людину. Позбавлення народу його духовності, відхід від релігії, знищення, плюндрування та зневажання релігійних святинь і обрядів поширює зневіру, бездуховність, аморальність, зростання злочинності, підлості та підступності, ненависті. Без релігії люди відчужуються, стають ворогами, руйнуються родини.

Релігія – це найважливіше добро в житті людини, Боже світло для її розуму. Завдяки їй пізнаємо мету нашого життя і дорогу, яка веде до цієї мети. Хто живе без релігії, той блукає в темноті. Вона дає нашій волі надлюдську силу для здійснення добрих справ і подолання грішних пожадань, полегшує біль і гоїть рани.

В усі часи релігія була важливим чинником національного об'єднання та державотворення, піднесення національної самосвідомості, чинила опір спробам нищення і поневолення народу. Вона – чинник нашої національної історії [2; 55].

Найголовнішою проблемою та особливістю XXI століття можна вважати те, що людина забула Бога, оскільки перестала надавати у своєму житті й думках пріоритет Добру, Чуйності, Милосердю, Доброчинності. Здебільшого до Бога нині звертаються тоді, коли вже скоїли гріх і шукають пом'якшення у невідворотній карі, у якихось особливих життєвих ситуаціях або з проханням допомогти у невідкладних справах чи в задоволенні своїх меркантильних інтересів. Не спокою душевного, не любові до ближніх, не благочестя в ділах і помислах, а вигоди у всіх її проявах, навіть за рахунок інших.

Така деформація людських потреб і стосунків торкнулась усіх сфер життя і стала характерною ознакою представників різних вікових груп населення та окремих соціальних структур, зокрема сучасних сімей, що значно вплинуло і на цінності сімейного життя.

Сучасна молодь, особливо діти, у своїх думках і вчинках відтворюють те, що бачать і чують навколо себе, з легкістю сприймають таку філософію буття, яка забезпечує реалізацію принципу „негайно і побільше”. На їхню особистісну систему цінностей на свідомому і підсвідомому рівні великий вплив справляє різноманітний світ фактів і подій, які часто несуть негативну інформацію і формують негативний досвід. Саме діти, які є безпосередніми у своїх думках і вчинках, відтворюють реальний стан життя суспільства та уявлення про його цінності. Проілюструємо це на конкретних прикладах.

Вчителька школи №75 м.Києва Марина Вікторівна Каравасєва запропонувала учням 3-го класу написати твір „Лист до Бога”. Наведемо окремі рядки з цих творів:

1. „Я хочу стати відмінником. А ще хочу, щоб мої батьки розлучились, щоб мама стала щасливою. Щоб наша сім'я теж нарешті стала щасливою і щоб все стало на свої місця...”.
2. „Боже, я все зроблю, що ти забажаєш, тільки зроби так, щоб мій батько більше не пив”.
3. „Моя мама заробляє гроші, щоб прогодувати сім'ю, а батько додому грошей приносить мало, бо третину з них пропиває. Інколи мама дає мені пару копійок, коли вони у неї є...”.
4. „Боже, я хочу гарно вчитися, але у мене не виходить – ну не можу я, тому що вчусь на одні трійки. А ще я хочу, щоб мама мені на наступний рік купила ролики, а ще я дуже-дуже хочу в село, бо там мені добре...”.
5. „Господи, зроби так, щоб не тільки в день маминої зарплати, а й на кожний день в домі було щось смачне. А ще, щоб мій тато згадав про мене і прислав хоч би 20 гривень, а я б звернулась до ветлікаря, щоб нашому котуку зробили операцію. Амінь...”.
6. „Коли я виросту, хочу стати бізнесменом з прекрасною машиною “Мерседес...”.
7. „Я дуже хочу, щоб я була багатою. Я хочу жити в палаці...”.
8. „Я хочу гарно закінчити школу і хочу бути президентом...”.
9. „Я хочу квартиру, багато грошей, щоб я закінчила школу із золотою медаллю...”.
10. „Допоможи, Господи, моїй мамі вилікуватись. Допоможи їй з роботою. Дай, Боже, щоб я став краще вчитися, зроби так, щоб у нас був хороший дім і хороший телевізор...” тощо [1; 278].

По-дитячому, але з конкретними проханнями, які відображають сімейну атмосферу, сімейні можливості і рівень претензій. За своєю суттю вони не можуть залишати байдужими, адже деякі

суперечать християнським цінностям, а в цілому свідчать про сімейне неблагополуччя та про певний егоїзм діток, бо в 9 із наведених 10 фрагментів творів діти думають про себе і в центр уваги ставлять своє „Я”, власні потреби, у яких немає нічого духовного – перевага надається матеріальному.

Особливу тривогу викликає і прохання дитини того, щоб її батьки розлучились. Неважко здогадатися, що стоїть за таким проханням, але не можна не звернути уваги і на той факт, що християнська мораль ніколи не допускала того, щоб діти засуджували своїх батьків. Біблія неодноразово нагадує про це: „Шануй батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, які Господь, Бог твій, дає тобі” (2 книга Мойсея, 20, 12). Серед численних настанов є й така: “Хто кляне свого батька чи матір свою – погасне світильник йому серед темряви” (книга Мойсея, 20, 20). Передбачалось, що дотримання цих заповідей дозволить зберегти лад у сім’ї і духовну єдність поколінь. Окрім того, найбільшою цінністю для дитини завжди була і залишається все ж таки сім’я. Хоча, за даними статистики, сім’я втратила свою стабільність – близько 50% шлюбів розпадається і здебільшого в перші 5 років подружнього життя, а в деяких регіонах цей показник наближається до 70%-90%. Церква перестала бути оплотом сім’ї, оскільки переважно реєструються цивільні шлюби, і не всі ті пари, що вінчаються в церкві, є справжніми віруючими, а роблять це формально, віддаючи данину моді. Майже 1,5 млн. дітей віком до 16 років виховуються у неповних сім’ях і майже 12,8% дітей народжується сьогодні у матерів-одиначок [1; 279].

Нині увага людей звернена до майбутнього планети. Усе людство стурбоване її екологічним станом, виснаженням природних скарбів. Прогресують голод, захворювання, злочинність, особливо серед дітей, про що свідчать цифри, обнародовані МВС України:

- 95% підлітків не мають чим зайнятись;

- 20% засуджених підлітків (за крадіжки) виховувалися в родинах, які формально вважалися благополучними [14; 368].

А в Англії викликав стурбованість той факт, що лише 14% дітей, молодших п’ятнадцяти років, відвідують церкву. Виникла тривога за решту 86% дітей, що не підпадають під вплив християнського виховання.

Статистичні дані у різних країнах різні, але істина в тому, що щороку мільйони дітей помирають, ніколи не чувши імені Ісуса. Часто ці діти багато знають про інші різні речі: у зонах військових дій діти вміють користуватися зброєю, у Північній Ірландії „граються у терористів”, на Філіппінах чи в Колумбії – живуть у коробках і смітниках; відомо, що в Бразилії вісім мільйонів бездомних дітей; ...а в Англії та Америці діти божеволіють від комп’ютерів. Сучасні діти вже занадто вишколені життям, хоч залишаються дітьми у фізичному, розумовому та емоційному відношенні” [3; 6].

Певною мірою все це характерно і для українських дітей. Разом з цим наростає бажання дорослих спрямувати виховання молоді у християнському руслі.

Традиційно найвищою цінністю сім’ї вважається дитина та її здоров’я. Але так було не завжди. У давні часи існував варварський звичай: оскільки дитину вважали витвором диявола, зачатим у гріхопадінні, дорослі били дітей за кожну провину. І виправдовували це побиття бажанням „вигнати диявола з їхніх душ”. Навіть у XVIII столітті припустимою мірою дисциплінарного впливу в Європі визнавалось таке покарання, коли дитину тримали в холодній воді до посиніння.

В українській же виховній традиції завжди засуджувалось рукоприкладство. Якщо вже була така необхідність – дитину виховували різкою. А роль „регулятора” дитячих помислів і вчинків виконували образи на стінах, які супроводжували сім’ю та її членів від народження до смерті, у свята і в будні. Батьки повчали дітей: „Не роби цього, он Бозя дивиться”. Церква осуджує жорстоке ставлення батьків до дітей та накладення на них важких фізичних покарань. Святий Іоанн Золотоуст говорив, що батькам більше личить карати своїх дітей строгим голосом і попередженням, ніж фізично [13; 364].

Виховуючи дитину, українці завжди орієнтувались на розвиток її душі. Моральні правила подавались не у вигляді обов’язкових інструкцій, а способом підказування, тим самим створювались сприятливі умови дитині для їх осмислення та свідомого прийняття.

У сучасних батьків здебільшого для цього не вистачає терпіння. Фактором зростання жорстокості й насилля в стосунках останнім часом, поряд з іншими причинами, є ворожість, із якою люди нині реагують на відчуття особистої неповноцінності в суспільстві. Принижені в чомусь, вони шукають вихід цьому почуттю в приниженні інших, та як не прикро, доводиться констатувати, що об’єктом насилля стає дитина, яка не може відстояти свою гідність у конфлікті з дорослим.

У сучасних батьків не тільки не вистачає часу й терпіння на повноцінне спілкування, а й

На прикладі уроків релігії у малолітній школі Фреліха К.Ушинський доводить, що моральний зміст мають і розповіді про дитяче життя та участь у них самих дітей: „Та хіба релігія тільки в катехізисі й у священній історії, хіба її немає в житті людини, а для маленьких дітей цього віку значно більше релігії в дитячому оповіданні з їхнього життя, ніж у цілій сторінці катехізису, яку визубрили напам'ять, але яка не лишила будь-якого сліду в серці” [24; 102].

У навчанні не повинно бути, як стверджує педагог, нічого аморального. Не знаходять виправдання натуралісти, які привчають дітей байдуже дивитися на страждання тварин (під час дослідів над ними). Розповіді про аморальні вчинки окремих осіб повинні викликати обурення, огиду, презирство. К.Ушинський писав: „Бог знає, якої величезної шкоди заподіяли людству картини війни, розказані дітям із захопленням, де розповідалося про торжество переможців, а не страждання переможених, або про картини пустої величі, що коштувала людям стількох сліз, зусиль, крові й жертв. Щодо цього слід було переробити не одну сторінку в наших історичних підручниках” [22; 287].

Ідеал добра, який очолює християнську систему вартостей, веде до гармонії в стосунках між людьми, ошляхетнює їх, забезпечує умови захищеності людини, атмосферу взаємодопомоги. Сили зла ніколи не повинні переважати в людині. У вихованні молоді мусимо орієнтуватися на християнські вартості. Вихователь повинен привчатися, за К.Ушинським, вникати в душевний стан інших людей, ставити себе на місце скривдженого й почувати те, що він має почувати, розвивати в дитини здатність самооцінки і природжене прагнення до справжньої, а не до уявної тільки досконалості, підшукувати засоби, вкорінювати в дітях і розвивати справедливість.

Почуття доброти, так само, як почуття гніву чи почуття любові, само по собі ні добре, ні погане в моральному відношенні, але воно може бути джерелом як моральних, так і аморальних психічних явищ. Воно може вести до щедрості, а також веде й до нерозумного марнотратства, воно може сприяти розвитку людських стосунків, може спричиняти поблажливість до всього поганого. К.Ушинський робить висновок, що вихователь повинен дбати про те, щоб не зробити душу „гнівною”, але щоб і не виховати душі безглуздо доброї, яка виливає свою доброту на що попало й частіше на зло, ніж на добро. Зло хитріше від добра, і вихователь повинен подбати, щоб не виховати в дитині „тієї пряничної душі”, у якій також немає жодної моральної цінності.

Людина, роблячи добро, повинна бути готовою до невдач і вміти їх переносити без розчарувань, тільки виносячи для себе урок, уміти попросити вибачення, подякувати, не мстити, розділяючи те, що зроблено мимоволі, від того, що робиться навмисне.

Християнський гуманізм світогляду К.Ушинського виявляється у закликах до гуманного ставлення до навколишніх людей (тобто такого ставлення, у якому ми визнаємо себе рівними їм за загальною над усім людською гідністю). За допомогою спілкування, що ґрунтується на духовному контакті, в основі якого лежить спільність прагнень і спорідненість душ, можна домогтися розвитку добрих прагнень душі. Постійне спілкування з добром сприяє розквіту в душі добра.

Педагог відрізняв справжню людину від тих натур, у яких викривлені погляди на життя, на труд і які б хотіли прожити своє життя в неробстві. Таких людей він називав пустоцвітами. Виховання, підкреслював учений, повинно дбати про те, щоб людина знаходила більше насолоди у праці, ніж у бездіяльності. Треба сформулювати у неї переконання, що вона живе і працює для свого народу, а не для власної втіхи і задоволення, і що вона не може брати від праці більше, ніж дає іншим.

Прагнення до одного й того ж ідеалу людини і людського життя у вихованні К.Ушинський пов'язував з орієнтацією на добро. Він наголошував, що такий ідеал зображений в особі Спасителя [23; 145]. А шлях до ідеалу, досягнення абсолютної досконалості вбачав у тому, що життя повинно бути наповнене високим змістом. Тільки цілковита свідомість необхідності досягти високої мети змусить людину по-справжньому жити і працювати.

Кожна людина у будь-яку хвилину свого життя, у тяжкі години, у момент великої небезпеки, сильного болю, важкої хвороби, втрати великого щастя, радості, величі... яким би матеріалістом вона не була, відчуває релігійний потяг. Бо при створенні людини Бог заклав природне прагнення її до нього. Річ у тому, що людина потайки відчуває (часто не признаючись у тому сама собі), що її існування на землі не має сенсу, що вона виконує план, суть якого не доступний для її розуму. Це – роздумування душі людини. Людина завжди відчуває духовну порожнечу, коли не знайде Бога.

Особливого значення релігійне почуття набуває в доленосні (трагічні) хвилини, коли над народом або окремою людиною нависає реальна загроза.

Усі аспекти буття людини на землі – від народження до смерті – охоплює Свята Біблія як твір Духа

Святого. Узагальнюючи біблійний та життєвий досвід засад виховання, слід визнати, що найвагоміший внесок у визначення можливих напрямів формування нової особистості робить стан духу батьків та більш далеких предків дитини – духовний взаємозв'язок династій взагалі та духовний стан засновників цих династій зокрема.

Дуже важливим фактором, безумовно, є також і виховання у його традиційному розумінні – вплив батьків та навколишнього середовища. Біблія, наводячи хроніку царів юдейських та ізраїльських, обов'язково зауважує, хто були батько і мати намісника престолу, оскільки вплив обох батьків на виховання дитини є незаперечно великим. Апостол Павло говорить, що матері за добродесне виховання своїх дітей отримують нагороду в Царстві Небеснім, підкреслюючи тим самим важливість виховання [13; 363].

Св. Іоанн Золотоуст зауважував, що немає вищого мистецтва, ніж мистецтво виховання. Живописець та скульптор творять тільки неживі фігури, а мудрий вихователь створює живий образ.

Святе Письмо говорить про величезне значення виховання. „Хто сина виховує добре – матиме з нього користь, а й серед знайомих пишатись ним буде. Хто сина повчає, тому заздритиме ворог, перед друзями ж буде ним радіти. Такий батько, померши, наче й не вмер: по собі бо лишив подібного до себе. За життя свого побачивши, милувався він з нього, тож при смерті своїй не зазнав він смутку... Хто ж випещує сина – той і рани його перев'яже, ще й над кожним його зойком здригатиметься. Необ'їжджений кінь стає норовистим, а син свавільний стає зухвалим. Випестиш сина, – а він тебе розчарує, гратимешся з ним, – а він тебе засмутить. З ним не пересміхайся, щоб з ним не сумував ти та врешті-решт не скреготав зубами. За юності його не давай йому волі й очей не заплюшуй, як поводитьсь по-дурному. Виховуй свого сина, ходи коло нього так, щоб ти не зазнав на собі його зухвальства” (Сир. 30, 2-6, 8-13).

Однак сучасна молодь вважає Біблію несучасною. Утім, Десять заповідей, „золоте правило”, приповіді Соломона та вся Біблія загалом пережили колосальні „перевірки на виживання” за останні дві тисячі років, відколи були завершені останні книги Нового Завіту. Відтак перед закидом у несучасності Біблії молодим людям варто замислитися над питанням, чи відомі їм книги, які пройшли такі ж суворі випробування часом, пережили сотні критиків і ворогів, що намагалися фізично знищити їх, як це трапилося з Біблією? Один лише факт не просто існування Біблії як літературного чи історичного феномену, а як Книги, що займає перші місця у світових рейтингах за кількістю перекладів, тиражів видання, за популярністю та попитом, неспростовно свідчить про те, що за самою природою ця книга є невіддільна часу, а тому питання сучасності просто втрачає свій сенс. Погодьтеся, що такі теми людського буття, як добро і зло, справедливість і страждання, таємниці життя та смерті, стосунки чоловіка і жінки, взаємини батьків і дітей, питання багатства і бідності, влади й залежності від неї, завжди і скрізь були у фокусі уваги і навряд чи коли втратять свою значущість.

Отож „несучасна” Біблія „несучасно” стверджує любов і пошану до ближнього, говорить, що „на початку було Слово”, кладучи край образливим, непристойним, зневажливо-принизливим словам з „ненормативної лексики” (якими останнім часом бравують навіть політичні діячі парламентського виміру). Та ж Біблія „несучасно” наголошує, що людина була створена за образом і подобою Божою, а тому відповідальна за погані звички, які псують і паплюжать цей образ (включаючи бруднослів'я, п'янство, куріння, наркотики). Ідучи далі, варто спитати, чи вдалося сучасним людям створити щось досконаліше, ніж Десять заповідей Господніх? І чи не в одвічних біблійних істинах захована вакцина проти морального отруєння сучасного „просунутого” людства [6; 9]?

Як сказав один священнослужитель: „Біблія – це небезпечна книга, тому що вона невпинно змінює життя того, хто наважився її читати” [6; 10]. Слід зауважити, що ця її властивість, впливовість на життя людей, здатність провести грішну людину через метаморфозу духовного відродження і є найкращим доказом сучасності й актуальності Божого Слова в сучасному світі.

Будь-яка релігія – це феномен історії. Вона виникає в певних умовах, під впливом тих чи інших причин, стимулюється особистим впливом, особливостями цивілізації. Вона розвивається, її доктрини еволюціонують; вона може і зовсім зникнути, як зник буддизм в Індії або Індонезії, звільнив місце ісламу. Але потреба у вірі у щось Вище, недоступне свідомості людини, очевидно, вічна.

Така потреба, таке світосприйняття може бути у кожної людини або ні, це вже інша справа. Але релігійне почуття, у якій би формі воно не було, заповнює конкретні прогалини в духовному світі людини, які не в змозі заповнити жодні раціональні знання.

Той, хто сіє для духу, пожене життя, а той, хто сіє для плоті, – тління. Кожен, хто піддається своїй слабкості, хто виявляє себелюбство, пожене відповідні плоди. Розумові здібності, фізична сила і довголіття залежать від законів, яких необхідно дотримуватись. Всевишній створив закони, виконання яких може гарантувати нам здоров'я, щастя, повноцінне і довголітнє життя. Саме релігія спонукає до власного

переосмислення, прагнення до самовдосконалення, самоочищення.

Джерельні приписи

1. *Алексєєнко Т.* Християнські цінності і сучасне сімейне виховання // Наукові записки. Т. III. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – Острог, 2000.
2. *Андрушко В., Огірко О.* Релігія та її розуміння в сучасності // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. Кн. II. – Львів: Логос, 2007.
3. *Батлер П.* Как обращаться с детскими сердцами. – СПб., 1995. – С. 5.
4. *Богущ А.* Дефініції „духовність” і „моральність” в аспекті національного виховання в Україні // Наукові записки. Т. III. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – Острог, 2000. – С. 285.
5. *Вишневський О.* Людина в концепції традиційно-християнського виховання // Там само. – С. 290.
6. *В'ялов О.* „Вчорашня” Біблія для „сучасної” людини // Слово вчителю. – 2007. – №1. – С. 8.
7. *Дунаєвський Л.* Методологічні основи виховання молодого покоління на принципах християнської моралі // Наукові записки. Т. III. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – Острог, 2000. – С. 305.
8. *Журба К.* Стан християнських цінностей у родинному вихованні сучасних підлітків // Там само. – С. 321.
9. *Задорожна Л.* Основи християнського виховання: історія педагогіки і сучасність // Там само. – С. 327.
10. *Карпенчук С.* Аспекти християнської моралі в контексті сучасної педагогіки // Там само. – С. 333.
11. *Кобрій О.* Християнські засади виховання у педагогічній теорії К.Ушинського // Там само. – С. 345.
12. *Коваль С.* Виховуємо учнівську молодь на християнських вартостях // Там само. – С. 353.
13. *Ковальчук Д.* Біблійні парадигми виховання // Там само.
14. *Кузьмик В.* Принципи християнської моралі – основа здорового способу життя сучасної людини // Там само. – С. 367.
15. *Лозінська Л.* Християнська етика: предмет чи факультатив? // Там само. – С. 378.
16. *Любак А.* Драма атеистического гуманизма. – Милан-Москва: Христианская Россия, 1997. – 304 с.
17. *Любченко В.* Принципи християнської моралі у сімейних взаєминах // Наукові записки. Т. III. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – Острог, 2000. – С. 389.
18. *Мосіяшенко В.* Шлях до християнського виховного ідеалу // Там само. – С. 407.
19. *Науковий вісник* Чернівецького університету. Збірник наукових праць. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 240-241. Філософія. – 240 с.
20. *Огірко О.* Про досвід педагогічних колективів Львівської області у впровадженні християнської етики // Наукові записки. Т. III. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – Острог, 2000. – С. 413.
21. *Петрук Л.* Використання аспектів християнської моралі у викладанні курсу „Історія педагогіки” // Там само. – С. 445.
22. *Ушинський К.Д.* Людина як предмет виховання: Спроба педагогічної антропології // Вибр. пед. тв.: У 2-х т. – К., 1983. – Т.1. – С. 192-471.
23. *Ушинський К.Д.* Педагогічні твори М.І. Пирогова // Вибр. пед. тв.: У 2-х т. – К., 1983. – Т.1. – С. 134-182.
24. *Ушинський К.Д.* Про народність у громадському вихованні // Там само. – Т.1. – С. 43-103.
25. *Ушинський К.Д.* Про релігійно-філософське виховання: Твори в 6-ти т. – К.: Рад. школа, 1955. – Т.6. – С. 392-394.
26. *Фляк М.* Мораль, як сутність людського буття і роль у ній християнських цінностей // Наукові записки. Т. III. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – Острог, 2000. – С. 249.
27. *Ювілейний Помісний Собор* Української Православної Церкви Київського Патріархату 9-10 січня 2001 року (документи і матеріали). – К.: Вид. відділ УПЦ Київського патріархату, 2001. – 60 с.

ÇI³NÒ I ÒIÓ

Вітальне слово ректора	3
Виткалов В.Г., Граб О.В. Молодь у соціокультурному просторі XXI століття: за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції „Стан і перспективи розвитку духовної культури особистості в умовах розгортання глобалізаційних процесів”	5
Розділ I.	
Освіта і виховання як основа розвитку культури XXI століття	11
<i>Баранівський В.Ф.</i> Особистість, освіта та культура в умовах глобалізації	11
<i>Чорний В.С.</i> Освіта та виховання на межі століть: пошуки філософсько-методологічного обґрунтування	13
<i>Стеблецька Г.Е.</i> Простір дитинства у добу глобалізації	18
<i>Іванченко Є.А.</i> Інтегративна професійна підготовка. Види інтеграції. Соціокультурна інтеграція	21
<i>Новоселецький М.Ю.</i> Проблеми цінностей в інформаційному суспільстві	25
<i>Білик К.О.</i> Два аспекти розвитку духовності в умовах глобалізації	27
<i>Костенко М.С., Степанюк О.В.</i> Галузеві документні потоки як фактор формування соціокультурного простору України періоду суспільних трансформацій	29
<i>Бучковська О.Ю., Карнюк Д.В.</i> Особливості міжкультурних комунікацій в процесі глобалізації	33
<i>Кучина Н.І.</i> Поширення книги в сучасній Україні: регіональний аспект	35
<i>Грипич С.Н., Семенюк Г.П.</i> Формування інформаційної культури студентів (на прикладі діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)	41
<i>Якубовська С.С.</i> Контроль якості знань студентів в умовах кредитно-модульної системи	44
<i>Печенюк Ю.</i> Самостійна робота студентів ВНЗ в умовах КМСОНП	46
<i>Бахомент С.П., Тарасюк А.В.</i> Формування високої духовності особистості, утвердження на національному ґрунті людської моралі – пріоритетний напрям роботи куратора групи	51
<i>Забута Н.В.</i> Економічна свідомість у контексті економічної культури майбутнього фахівця	56
<i>Музичко Л.В.</i> Формування індивідуального стилю учіння – шлях до індивідуалізації навчання студентів у сучасних умовах становлення вищої освіти	60
<i>Зубцова Ю.Є.</i> Соціально-психологічні фактори патріотичного виховання молодших школярів	64
<i>Кречетова В.А.</i> Освіта як чинник конструювання національної ідентичності	68
<i>Возна Т.О.</i> Використання переваг інформаційних комунікацій як передумова підвищення освітньо-культурного рівня студентської молоді	72
<i>Леснякова О.Г.</i> Значення новітніх методів аналізу соціологічних даних у сучасному освітньому процесі (на прикладі методів візуалізації)	75
<i>Коротич А.А.</i> Шляхи формування системи освітніх та культурних цінностей студентської молоді	78
<i>Ткаченко О.О.</i> Протиріччя глобалізаційних процесів у системі гуманітарних цінностей молоді	81
<i>Граб О.В., Колесник С.М.</i> Освітня і виховна роль досліджень вітчизняної культури у добу незалежності	83
<i>Граб О.В., Миркевич О.В.</i> Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960-1980 роки)	88
<i>Граб О.В., Ботан О.В.</i> Вплив „екранної” культури на естетичні смаки молоді у контексті трансформації духовності українців початку ХХІ століття	92
<i>Ткач О.В.</i> Реклама як дзеркало масової культури	96
<i>Маркевич О.В.</i> Мала академія наук (МАН) – як форма реалізації індивідуальних творчих можливостей обдарованих дітей (на базі Гошанської районної державної гімназії)	99
<i>Виткалов С.В.</i> Особливості реалізації модульного навчання в сучасних умовах (на прикладі спеціальності „Економічна кібернетика”)	103

<i>Смирний Д.В.</i> Музей як чинник національної культурної політики	107
<i>Медведєва В.М.</i> Українська книга і книговидавництво в культурно-освітньому просторі України	111
<i>Семерніна І.М.</i> Професійна саморегуляція майбутніх учителів музики як важливий компонент самореалізації особистості	114

Розділ II.

Молодь і культурна динаміка України у контексті глобалізаційних проблем	117
--	-----

<i>Малафійк І.В.</i> Особистість як соціальна якість людського індивіда	117
<i>Кравченко Т.В.</i> Політична соціалізація студентської молоді: постановка проблеми	119
<i>Кіянка І.Б.</i> Політична культура молоді в контексті демократизації українського суспільства після „Помаранчевої революції”	123
<i>Глодя К.В.</i> Специфіка використання виборчих технологій в умовах українського суспільства	126
<i>Ковалюк В.В., Ковальчук Т.Г., Романюк С.К.</i> Соціокультурні проблеми студентської молоді та основні напрями пошуків соціальної ідентичності	132
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ноосферні цінності як засіб формування духовної особистості	136
<i>Потапчук Т.В.</i> Взаємодія особистісного розвитку викладача та студента – основа гуманістичної педагогіки	140
<i>Яценко Л.В.</i> Проблема гендерного виховання студентів ВНЗ: теоретичний аспект	144
<i>Шевель А.О.</i> Врахування національних культурних цінностей – як умова розвитку духовної культури молоді	147
<i>Желізняк В.М.</i> Національні культури в умовах глобальних трансформацій	150
<i>Гуменюк С.М.</i> Філософські пошуки острозького традиціоналізму як взірць високomorальнісного сенсотворення	153
<i>Герасименко О.А.</i> Вплив традицій міської культури Волині на становлення української національної ідентичності: погляд молоді	156
<i>Найда Р.Г.</i> Молодіжні товариства Волині у 20-30 роках ХХ століття: етико-педагогічні основи формування особистості	161
<i>Мулявка О.Є.</i> Культурні традиції Волині кінця ХVI – першої половини ХVII ст. як фактор генези сучасного українського суспільства	163
<i>Пігольчук В.П.</i> „Віртуальний андеграунд” як новий етап розвитку молодіжних субкультур	165
<i>Одолінська І.С.</i> Молодіжні субкультури в Україні в історико-культурній ретроспективі	169
<i>Бондарчук А.Я.</i> Особливості розвитку культури сімейних взаємин студентської молоді на сучасному етапі	172
<i>Крамаренко С.В.</i> Соціалізація дітей-сиріт у контексті проблеми готовності до самостійного життя	175
<i>Парфенюк В.І., Грицак Т.І.</i> Релігія як феномен духовного та суспільного життя	178
<i>Корольчук О.І.</i> Проблеми політичної свідомості й політичної культури суспільства на сучасному етапі розвитку	184
<i>Стеблецький В.В.</i> Геймерство: проблема чи крок у майбутнє	188
<i>Безкоровайна О.В.</i> Особистісне самоствердження в умовах глобалізації сучасної освіти	191
<i>Шевчук М.В.</i> Інформаційне забезпечення наукової діяльності студентів	196
<i>Котяш О.М.</i> Жіночий рух України в історичній ретроспективі: становлення та розгортання	199

ÇI³NÒ II ÒÏÍÓ

Розділ III.

Художня діяльність: сутність проблематика, перспективи 3

Рудий О.П. Художні процеси і їх роль у дослідженнях археологів кінця XIX – початок XX століттях 3

Белова О.С. Міф і реальність у радянському мистецтві 20-х років XX століття 6

Сташук О.А. Образотворче мистецтво і духовна культура особистості 11

Артюхова І.Ф. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музики 15

Козачишина Г.О. Театр як фактор формування цінностей людини інформаційної доби 18

Опанасюк В.А. До питання формування пластичної культури оратора 22

Нагорний В.В. Творчість Юрія Андруховича як спроба захисту української національної ідентичності 26

Ігнатов С.О. Художня діяльність як процес маніфестації протиріч людської природи 31

Дзвінка О.В. Дитяча народна іграшка з Полісся 35

Забута Б.І. Народна мелодія у музичному полотні сучасних хореографічних постановок (з творчого доробку ансамблю народної музики „Наспів” МБК) 38

Тарасенко О.Л. Духовна музика в контексті суспільних реалій 41

Ужисинський М.Ю. Концертне озвучення і звукозапис бандури 43

Смирнова Т.В. Магнатський театр на Волині наприкінці XVIII – початку XIX ст. 49

Губа О.А. Вплив керівника аматорського театрального колективу на формування особистості молодших школярів 54

Сістук О.Г., Черуха А.А. Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр в контексті всеукраїнського сценічного мистецтва 60

Москалець Д.О. Аматорське кіно Волині крізь призму соціокультурних реалій II половини XX – початку XXI століття 64

Артюх Г.О., Голіков О.С. Образ молоді в сучасному кінематографі на пострадянському соціокультурному просторі 69

Ковальчук В.В. Кіномистецтво незалежної України: стан, проблеми, перспективи розвитку 71

Заблоцька С.М. Особливості творчого методу абстракціоністів у фокусі практики авангарду 75

Катеринчик О.М., Левенець М.В. Українська вишивка: символи та орнаментальні мотиви 79

Пашковська Л.В. Творча спадщина Федора Вовка в контексті вивчення української культури 82

Гнатюк Е.М. Традиція і новація в західноєвропейській культурі межі XIX-XX ст. 85

Ніколаєва А.О., Гнатюк Е.М. „Політичний салон” 30-х: на матеріалі образотворчого мистецтва Радянського Союзу і Німеччини (порівняльний аспект) 88

Верховенко О.А. Художньо-естетичні принципи танцю-модерн: історико-культурний аспект 93

Ігнатова Л.П., Петлій С.В. Рок-культура як форма самореалізації молодого покоління 94

Мазур Г.Я. Розвиток хорової культури Дрогобиччини другої половини XIX – першої половини XX століть 99

Гаркала І.Й. Театр ім. Марії Заньковецької: етапи становлення 105

Корінь Н.А. Художнє сприйняття мистецтва – провідний фактор естетичного виховання особистості 109

Маркевич О.С. Трансформація трипільської культури у сучасному українському мистецтві 112

Мельник Н.В. Шоу-бізнес як культурний феномен сучасного суспільства 114

Розділ IV.

Самореалізація і самоорганізація молодого покоління в культурному просторі XXI століття 119

Терешко Л.В. Методологічні засади формування культури здоров’я майбутнього педагога 119

Башавець Н.А. Самореалізація та самоорганізація молодого покоління через культуру здоров'язбереження	124
Жук В.М. Актуальні питання підготовки магістрів зі спеціальності „Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія”	126
Грінберг Л.Ф. До проблеми адаптації студентів-заочників молодших курсів до навчання у вищому навчальному закладі	130
Дубовик С.М. Формування продуктивного стилю професійного спілкування у майбутніх викладачів економіки	132
Семенюк-Іванюк Л.Ю. Формування професійної свідомості майбутнього вчителя – основа розвитку синтетичного мислення	136
Борисенко Л.Л. Психолого-дидактичні аспекти активізації пізнавальної діяльності студентів	142
Забута Т.В. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності як основа формування професійної культури	146
Вакульчук М.В. Риторична культура особистості в умовах вищої школи	149
Вітюк В.В. Культура мовлення сучасної молоді в умовах розгортання глобалізаційних процесів	152
Шолудько Н.Г. Студентське самоврядування як форма розвитку громадянської активності молоді	155
Хижняк О.В. Студентське самоврядування як фактор формування європейського освітнього простору ХХІ століття	158
Лукач О.М. Моральна поведінка як складова духовної культури студентської молоді	161
Хондока Р.В. Духовний розвиток сучасної молоді	164
Гордійчук А.М., Зарицька А.А. Педагогічні умови формування духовного потенціалу студентської молоді	166
Гладун Л.О. Нові інформаційні технології навчання як засіб навчальної діяльності студентства ..	170
Кащук М.В. Розвиток інтелектуальних здібностей дитини у дозвіллевому просторі навчально-виховних та соціокультурних закладів	174
Кравченко А.С. Студентське самоврядування як механізм формування нової української еліти	179
Шолудько Н.Г., Качорець Н.В. Учніське самоврядування: структура, функції (на прикладі Франівської та Бочаницької ЗОШ Рівненської області)	182
Лавренчук Я.Ю. Явище перемикування коду як характеристика глобальних процесів	186

Наукове видання

ÀÈÒÓÀËÛ³ ÌÈÒÀÍÛ ÈÓËÛÒÓÐÎËË³;

ÀËÛàìã ìàóéîîî òîààðèòàà "Àó³à"èàããèè éóëüòóòîèè³;
Ð³áííîüéîî ääðæàâîîî ãóòîî³ òàðèîî ó³ääðèòòò

Випуск 6

Том I

Наукове редагування – *проф. Виткалов В.Г.*
Комп'ютерний набір – *Федорук Л.М.*
Комп'ютерна верстка та макет – *Федорук Л.М.*
Упорядкування і коректура – *Виткалов В.Г., Граб О.В.*
Редактор - *Парфенюк В.І.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 26.10.2007.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк.19,7. Наклад 300 прим.

Адреса редакції: Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології. Тел. 8 (0362) 22-20-32
Видавничі роботи: ППДМ
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна”
кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції
**“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”:** У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008.
– Т.1. – 204 с.

ISBN 978-966-8424-77-9

ББК 71.0
УДК 008:168.522

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12